

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТА ЗОВНІШНІ ЧИННИКИ ЗМІНИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВІЦІ СТАРШЕ 40 РОКІВ

Нефедов Дмитро Георгійович,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

Інститут післядипломної освіти (м. Київ)

Науковий керівник – к.п.н. Поляк Ольга Вікторівна

Сучасний світ стрімко розвивається у технологічному напрямку. Завдяки Інтернету, ігноруючи міждержавні кордони, відбувається швидке поширення та обмін інформацією між представниками різних культур і відповідно різними мовами. Такій обмін дозволяє знанням, які з'явилися в одній культурі, стрімко опинитись в іншій і завдяки підприємливим людям швидко розповсюджуватись та захоплювати розуми та економіки держав, де самостійно не відбувалось створення відповідних знань. З усіх галузей людського знання та досвіду самою швидкорозповсюджувальною галуззю стали інформаційні технології. Інформаційні технології стали основою полікультурної та мультилінгвальної глобалізації світу і за суттю цим визначили тенденцію і основний напрямок розвитку людства. Змістом такої тенденції - є поглиблення та розширення автоматизації процесів професійної діяльності у всіх сферах економіки і соціальних послуг та життєдіяльності людини взагалі. Таким чином виникає два аспекти цього розвитку:

1. Автоматизація замінює як окремі функції, так і цілі діяльнісні процеси на виробництві та в побуті.
2. Для підтримання нормального рівня життя від людини вимагаються знання, вміння та навички користування технологічними пристроями та програмами.

Наслідком впливу першого аспекту на розвиток соціуму є зменшення ролі окремих професій, а в деяких випадках загроза повного їх зникнення в термін найближчих 5-7 років. Це в першу чергу стосується робітничих, низькокваліфікованих та деяких гуманітарних спеціальностей (слюсарі, вантажники, будівельники, ремонтники, водії, молодший медичний персонал,

економісти, юристи, перекладачі і т.і.). І хоча прогрес сам по собі вже довів про неминучість «відмирання» окремих професій, але такої високої швидкості та обсягу цього процесу в історії людства ще не спостерігалось. За другим аспектом з кожним днем підвищуються вимоги до вмінь та навичок у користуванні сучасними засобами зв'язку та комп'ютерної техніки, щоб залишатись конкурентоспроможними на ринку праці та у міжособистісних стосунках. У зв'язку з тим, що вказані аспекти мають вплив на всі сфери життя суспільства, вони фактично не обходять жодного його члена, а особливо його працездатних представників. Особливості геронтогенезу людини вказують на те, що з віком проявляється тенденція зміни якісних характеристик психічних функцій та процесів у бік їх послаблення. З іншого боку на передній план виступають нові фундаментальні життєві сенси. Крег визначає період від 40 до 65 років як період генеративності та стагнації [1. с. 73].

Наш науковий інтерес зосередився на чоловіках у віці 40-50 років. Чому? Тому що вивчення різними розділами психологічної, медичної та соціальної науки цієї категорії людей за різними властивостями виокремлюють цей віковий період, як той, що узагальнює певні зміни та утворення відмінностей у психофізіологічній структурі особистості порівняно з попередніми та подальшими віковими періодами. При розгляді проблем середнього віку також слід враховувати соціальні стереотипи, які формують ставлення суспільства до відповідної категорії її членів, пов'язаних із певними очікуваннями та вимогами до них. Так психологія праці вказує на те, що у проміжку між 40 та 50 роками людина досягає свого професійного піку [3, с. 52]. Це нам повідомляє не тільки про професійні здобутки, а й про формування певних психологічних конструктів в цьому віці, таких як самозадоволення, усвідомлення статусу та користування ним у особистих цілях і т.і., які людина сприймає як певну сталу сходинку в подальшому зростанні свого життя. Вікова психологія вказує, на те, що на цей вік припадає так звана криза середнього віку. А це говорить про те, що психіка людини, не зважаючи на фактичні здобутки, наповнюється сумнівами та невпевненістю, щодо відповідності здобутків своїм потенціальними можливостям. Фізіологія, медицина,

нейропсихологія зазначають, що в цьому віці починають гальмуватись певні процеси та послаблюватись окремі функції організму [2, с. 226]. Усвідомлюючи обсяг впливу на психіку людини перелічених вище факторів, в сучасних реаліях до них додається ще один суттєвий вплив – це виклики сучасного «цифрового» життя.

Стрімкий розвиток технологій вимагає від людини постійних зусиль для засвоєння нових технологічних знань. А у тих випадках, коли людина працює у сферах, де автоматизація фактично виключає необхідність її участі, це призводить до необхідності опанувати іншу професію. В умовах зрілого (40 років) віку, коли вже сформувались певні сталі психологічні конструкти сприйняття та інтерпретації подій та явищ навколишнього світу, особистісні цінності, які пов'язані зі статусом та рівнем професійності, що дозволяють тримати високу самооцінку, яка в свою чергу дозволяє мати необхідну впевненість у майбутньому, достаток та успіх у сучасному моменті, людина стикається з конфліктом екзистенціональних сенсів, а ще і відчуває зменшення життєвих сил, що обумовлено фізіологічними змінами організму цього віку. Крім того, як правило, в цьому віці існують зобов'язання перед непрацездатними членами сім'ї (діти або батьки) та обов'язки з утримання майна, сплати податків, в багатьох випадках кредитні зобов'язання. Маючи вплив перелічених факторів, людина стикається ще і з необхідністю засвоювати нові знання, швидко перетворювати їх у досвід, який дозволить сформувати відповідну навичку. Тобто все те, що дозволить їй бути конкурентоспроможною, а значить бути достатньо результативною, щоб утримувати звичний їй та її близьким образ життя, а тим більше його поліпшувати. Таким чином, це завдання вона повинна виконувати при наступних вихідних даних: маючи погіршене здоров'я, зменшену динаміку психічних функцій, внутрішній психологічний конфлікт, фактично пониження соціального статусу.

У зв'язку з тим, що наука ще недостатньо вивчила можливості людського організму та психіки в принципі, на сьогодні ми не можемо стверджувати, чи є у людини взагалі внутрішні психічні та фізіологічні ресурси,

щоб ефективно вирішувати виклики сучасного життя без суттєвого або взагалі без погіршення її фізичного та психічного здоров'я.

Виходячи із кількості негативних факторів, які виникають в цьому віці і стикаються з реаліями життя, ми припускаємо, що сучасні проблеми і відсутність комплексного їх вирішення, завдають суттєву шкоду психіці чоловіка 40-50 років, яку неможливо уникнути і тим більше виправити без спеціальної психотерапевтичної роботи. Інших інструментів та інститутів в нашій країні або не існує взагалі, або вони не достатньо розвинуті на даному етапі.

За нашим поглядом вирішення цієї проблеми можливо у рамках комплексного підходу, а саме:

1. Розроблення та втілення загальнодержавної просвітницької програми для інформування суспільства стосовно досліджуваної проблеми та шляхів її вирішення. Така програма дозволить сформувати свідоме ставлення до даної проблеми. Чоловікам з розумінням підійти і підготуватись до даного віку, а іншим членам суспільства дозволить вибудувати толерантність до вказаної проблеми.

2. Створення методик та інститутів навчання та перепрофілювання з урахуванням вікових особливостей.

3. Розроблення методик психологічного та психотерапевтичного консультування, направлених на подолання кризових впливів, з урахуванням особливостей сучасного розвитку технологій і світу в цілому.

Таким чином проблема потребує всебічного кросдисциплінарного поглибленого наукового дослідження, а висновки такого дослідження вкрай будуть корисні для розбудови більш гармонійного суспільства і створення необхідних умов для всебічного розвитку особистості.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Крайг Г., Бокум Д. Психология развития. / Г. Крайг, Д. Бокум Д. — 9-е изд. — СПб. : Питер, 2005. — 940 с.

2. Крылов А.А. Психология: учебник / А.А. Крылов, В.М. Аллахвердов, С.П. Безносков, [та ін.]. — 2-е изд. — М. : Проспект, 2005. — 752 с.

3. Чжан Тэн Возрастные особенности профессиональной самореализации личности (на примере специалистов-маркетологов из кнр) [Текст] / Тэн Чжан // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Психология и педагогика. — 2013. — № 3. — С. 49–55